

І. А. Гасюк,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної
культури та валеології, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

"СПОРТ ДЛЯ ВСІХ": ДЕРЖАВНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто перспективні напрями нормативно-правового стимулювання розвитку підсистеми галузі фізичної культури і спорту "Спорт для всіх". Визначено та обгрунтовано зміст змін до правових норм чинної редакції Закону України "Про фізичну культуру і спорт" та інших пов'язаних нормативно-правових актів.

In the article perspective directions of normatively-legal stimulation of development of subsystem of industry of physical culture and sport are considered "Sport for all". Certainly and maintenance of changes is reasonable to the legal norms of operating release of Law of Ukraine "About a physical culture and sport" and other constrained normatively-legal acts.

*Ключові слова: фізична культура, спорт, право, державне регулювання.
Key words: physical training, sports, the right, state regulation.*

ВСТУП

Важливе місце в збереженні творчого довголіття, організації здорового способу життя усіх вікових груп населення, здійсненні оздоровчо-реабілітаційної роботи з інвалідами, проведенні виховної роботи з підростаючим поколінням поза школою відведене підсистемі галузі "Спорт для всіх". Вирішення усього спектра завдань, покладених на цю підсистему галузі, можливе лише у разі належного державного регулювання її діяльності і, насамперед в частині належного фінансового, матеріально-технічного, кадрового, організаційного, медичного та інформаційно-правового забезпечення. Загальновідомо, що фінансування цієї підсистеми галузі здійснюється за залишковим принципом, майже відсутня власна спортивна матеріально-технічна база, а кадрове забезпечення характеризується незадовільним станом тощо. Для розв'язання усього вищенаведеного кола проблем необхідно, насамперед, вжити заходів щодо нормативно-правового врегулювання діяльності підсистеми галузі "Спорт для всіх".

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— визначити перспективні шляхи державного стимулювання розвитку спорту для всіх;
— обгрунтувати зміст змін до правових норм діючої редакції Закону України "Про фізичну культуру і спорт" та інших пов'язаних нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування цієї підсистеми галузі.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як свідчать статистичні дані, найгіршими показниками кадрового забезпечення характеризується фізкультурно-оздоровча робота за місцем проживання громадян та серед інвалідів. На нашу думку, для поліпшення стану речей необхідно залучати до співпраці на громадських або контрактних, договірних засадах фахівців, які

пройшли відповідну підготовку, мають будь-яку вищу педагогічну освіту або отримали фізкультурну освіту у вигляді однієї із додаткових спеціальностей, за наявності масового розряду з виду спорту. Також слід відзначити, що незначна чисельність штатних фізкультурно-педагогічних працівників у центрах фізичного здоров'я "Спорт для всіх", фізичних реабілітологів в центрах "Інваспорт" пов'язана з тим, що у цих державних інституціях практично відсутня власна спортивна матеріально-технічна база, а практична реалізація функцій зводиться до делегування частини повноважень громадським організаціям, сумнівного походження спортивним клубам тощо на договірних оплатних засадах, що, на нашу думку, призводить до звітування про неіснуючу проведену роботу та фальсифікацію статистичних даних. Тому, насамперед, негайного розв'язання вимагає проблема ресурсного та організаційно-правового забезпечення діяльності цієї підсистеми галузі. Для нормативного врегулювання питань кадрового забезпечення масового спорту та фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами необхідно внести до ст. 51 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт", ст. 27 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" доповнити частиною четвертою такого змісту: "За наявності належної матеріально-технічної бази, місць проведення занять за місцем проживання громадян у центрах фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх" вводяться обов'язкові посади інструктора масової фізичної культури та спеціаліста з фізичної реабілітації із розрахунку на п'ять тисяч населення міст обласного та районного значення, мм. Києва та Севастополя".

Окремим аспектом економічного стимулювання розвитку та удосконалення особистісної фізичної культури усіх верств населення впродовж усього життя має стати доповнення п. 4 ч. 2 ст. 33 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт", п. 4 ч. 1 ст. 28 чинного закону такого змісту: "Фізичні особи — працівники підприємств, установ, організацій, які систематично займаються фізич-

ною культурою і спортом, ведуть здоровий спосіб життя, мають право на матеріальне заохочення зі сторони адміністрації, власників, керівників підприємств, установ, організацій. Умови, розміри та порядок виплат відповідних заохочень працівникам встановлюється колективним договором, трудовим контрактом або договором, або визначаються в іншому порядку згідно з чинним законодавством України". Загальновідомо те, що за роки незалежності України велика кількість площинних спортивних споруд, майданчиків тощо, які знаходились на прибудинкових територіях жилих мікрорайонів міст та селищ були або перепрофільовані, або на їх місці були зведені нові споруди не фізкультурно-спортивного призначення, а решта знаходиться в незадовільному технічному стані. На нашу думку, першочерговим кроком має стати розробка на регіональному та місцевому рівнях цільових програм, спрямованих на відновлення та розбудову матеріально-технічної спортивної бази підсистеми галузі "Масовий спорт та фізкультурно-оздоровча робота серед інвалідів", що має бути нормативно закріплено у ч. 3 ст. 27 Закону України "Про фізичну культуру і спорт", ст. 32 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт" нормою такого змісту: "Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування через центри фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх" розробляють та реалізують регіональні, міські, районні програми розвитку матеріально-технічної бази фізкультурно-оздоровчої діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян. Програмні заходи реалізуються за рахунок коштів відповідних бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством України, з широким залученням на договірних засадах організацій фізкультурно-спортивного спрямування".

Програми розвитку матеріально-технічної бази масового спорту мають передбачати комплексну організацію заходів з урахуванням регіональної специфіки фізкультурно-спортивної діяльності, місцевих традицій та звичаїв, кліматично-географічних умов. Довгострокові програми розвитку спортивної інфраструктури мають ґрунтуватись на перспективних схемах розвитку фізичної культури і спорту шляхом визначення необхідної кількості фізкультурно-спортивних споруд різного призначення, час та черговість їх введення в експлуатацію. На нашу думку, ефективність реалізації цільових регіональних програм значною мірою буде залежати від наявності ефективного власника наявних та створюваних площинних та інших спортивних споруд. Сьогодні більшість таких споруд знаходиться на утриманні та балансі житлово-комунальних господарств, що негативно впливає на їх стан у зв'язку із фінансуванням їх утримання в останню чергу, тому слід такі спортивні споруди, спортивні кімнати, інші будівлі, приміщення передавати на баланс відповідних регіональних та місцевих центрів "Спорт для всіх" з передбаченням у відповідних бюджетах статті на їх утримання. Для забезпечення цільового використання, збереження та уникнення перепрофільовання матеріально-технічної бази фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами та населенням за місцем проживання необхідно статтю 27 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" доповнити частиною 5, а ст. 49 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт" конкретизувати нормою такого змісту: "Спортивні споруди, що обліковуються на балансі та знаходяться в відомчому підпорядкуванні центру фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх" або державному виконавчому органі в сфері фізичної культури та спорту і використовуються для

здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами, за місцем проживання та масового відпочинку громадян, не підлягають приватизації, але можуть за рішенням власника надаватись в оренду установам, організаціям, підприємствам фізкультурно-спортивного спрямування для здійснення статутної діяльності. Для розвитку мережі спортивних споруд органи місцевого самоврядування та виконавчої влади надають, в тому числі і на пільгових умовах, земельні ділянки для цільового будівництва споруд фізкультурно-оздоровчого та спортивного призначення".

Важливим у цьому контексті є проведення інвентаризації та паспортизації існуючих спортивних споруд різних типів та видів, визначення їх стану та відповідності сучасним будівельним та гігієнічним нормам.

Для забезпечення реалізації оптимального рівня забезпечення населення усіх віково-гендерних груп спортивними спорудами необхідно планувати розвиток матеріально-технічної бази на основі мінімальних соціальних норм та нормативів, які дозволяють, в свою чергу під час розробки довгострокових програм визначити рівень забезпеченості залами, плавальними басейнами, площинними спорудами населення, одночасну пропускну спроможність споруд різних типів, експлуатаційні витрати, капітальні вкладення тощо. Для реалізації вищезначеного завдання необхідно ч. 1 ст. 48 Закону України "Про фізичну культуру та спорт", ст. 49 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт" викласти у такій редакції: "Нормативи мінімальної соціальної забезпеченості основними фізкультурно-оздоровчими і спортивними спорудами жилих районів, а також підприємств, установ і організацій всіх форм власності визначаються центральними органами виконавчої влади з фізичної культури і спорту, архітектури та будівництва не рідше одного разу на п'ять років і є обов'язковими визначальними соціальними стандартами для розробки державних, регіональних, місцевих цільових програм розвитку матеріально-технічної бази фізичної культури та спорту".

Криза фінансового забезпечення масового спорту та фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами та населенням має перманентний та глибокий характер. Хронічний брак коштів, фінансування за залишковим принципом, забезпечення лише мінімально необхідних витрат на заробітну плату та мінімум фізкультурно-масових заходів унеможливають поступальний розвиток даної підсистеми галузі фізичної культури та спорту. Зрозуміло, що фізична культура і спорт як соціальна надбудова повною мірою залежить від фінансово-економічного стану держави, але й водночас значно впливає на процеси економічного зростання через використання галузевих засобів відтворення та збереження трудового потенціалу країни, заощаджуючи значні кошти, які витрачаються на лікування хвороб та утримання лікувальних установ. Тому, на нашу думку, фінансування масового спорту і фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами має стати одним із найпріоритетніших напрямів діяльності держави. Зважаючи на кризові явища та хронічну нестачу коштів у державному та бюджетах місцевого та регіонального рівня, необхідно вжити ряд заходів щодо розширення спектра позабюджетних джерел фінансування, сформувати нові джерела їх надходження та оптимізувати існуючу бюджетну систему фінансування, а саме:

— оптимізувати видатки на фізичну культуру та спорт з державного та місцевих бюджетів шляхом перерозподілу видаткової частини на потреби фізичної культури та спорту державного рівня або відповідної територіально-

адміністративної одиниці. Для цього необхідно переглянути чинні нормативи фінансового забезпечення та орієнтуватись на встановлення частки видатків з бюджетів усіх рівнів на розвиток масового спорту, фізичної культури за місцем проживання громадян та фізкультурно-оздоровчої роботи з інвалідами не менше 40—50% бюджетних асигнувань спрямованих на фізичну культуру та спорт. Необхідним вбачається внесення змін до Закону України "Про фізичну культуру і спорт" ч. 1 ст. 47, проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт" ч. 2 ст. 48 такого змісту: "Розподіл державних коштів здійснюється центральним та місцевими органами виконавчої влади з фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій відповідних громадських організацій. На фізкультурно-оздоровчу роботу за місцем проживання та відпочинку громадян, фізичну реабілітацію інвалідів частка видатків з бюджетів усіх рівнів має становити не менше п'ятдесяти відсотків від бюджетних асигнувань, спрямованих на фізичну культуру та спорт". Норми п. 6. ч. 12 ст. 87, ч. 6 ст. 89, п. 6. ч. 6 ст. 90 Бюджетного Кодексу України необхідно доповнити положеннями такого змісту: "....розвитку масового спорту, фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та відпочинку громадян";

— розробити відповідні нормативні документи з метою закріплення на регіональному рівні з урахуванням соціально-економічних можливостей відповідних територіально-адміністративних одиниць цільове відрахування грошових коштів у розмірі 2 % від загального обсягу сплачуваної квартирної плати з подальшим їх акумулюванням на спеціальних рахунках уповноваженого виконавчого органу в галузі фізичної культури відповідного міста, району, області з метою їх подальшого цільового використання для утримання, будівництва, поліпшення спортивних споруд, що знаходяться в межах відповідних жилих мікрорайонів міст та селищ;

— сприяти створенню благодійних та громадських фондів, основною діяльністю яких стали б провадження інформаційно-пропагандистської роботи серед населення, збір і акумулювання грошових коштів для поліпшення та розвитку матеріально-технічної бази спорту для всіх та фізкультурно-оздоровчої роботи серед інвалідів.

Пропаганда масової фізичної культури та спорту, загальнолюдських цінностей здоров'я та переваг здорового способу життя є визначальною умовою підвищення ефективності розвитку масового спорту та залучення до занять широких верств населення, проведення фізкультурно-реабілітаційних заходів з неповносправним населенням. Для покращення агітаційно-пропагандистської роботи необхідне об'єднання зусиль громадськості, відповідних державних органів управління освітою, медициною, внутрішніх справ, усіх громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування для формування єдиного інформаційного простору з питань фізичної культури та спорту. Необхідне цільове передбачення відповідної статті видатків у бюджетах усіх рівнів, головним розпорядником яких має стати центр фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх", на створення науково-методичних, документальних, освітніх телевізійних та радіопередач, наукової та загальнопопулярної друкованої періодики з проблем фізичного виховання і спорту, створення інформаційних порталів в мережі Інтернет, насамперед, методичного спрямування з проблем самостійних занять певними видами спорту, оздоровчого тренування, східних оздоровчих систем тощо.

У чинній редакції Закону України "Про фізичну культуру та спорт" обов'язок держави щодо здійснення пропаганди фізичної культури та спорту зводиться лише до формалізації цього процесу і не відображає реальних правових важелів впливу на нього, а тим більш конкретних заходів щодо створення відповідного інформаційного простору. У програмах розвитку фізичної культури і спорту за попередні роки фрагментарно без належної деталізації, системності та комплексності на формальному рівні передбачались відповідні заходи, які за своєю масштабністю та значущістю не можуть змінити ситуацію на краще. На нашу думку, ч. 2 ст. 46 Закону України "Про фізичну культуру і спорт", ст. 55 проекту Закону України "Про фізичну культуру і спорт" необхідно доповнити нормою такого змісту: "Органи державної виконавчої влади в сфері фізичної культури і спорту із залученням інших державних органів влади відповідних соціальних сфер, громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування, представників засобів масової інформації розробляють середньо- та довгострокові цільові програми пропаганди фізичної культури та спорту, які фінансуються з бюджетів відповідних рівнів та інших джерел, не заборонених законодавством України, здійснюють заходи щодо розповсюдження соціальної реклами, що пропагує розвиток фізичної культури та спорту, в межах своїх повноважень вживають необхідних заходів щодо обмеження розміщення зовнішньої реклами алкогольних, тютюнових тощо виробів поблизу освітніх навчальних закладів усіх типів, місць масового відпочинку громадян відповідно до ч. 3 ст. 22 Закону України "Про рекламу"

З точки зору визначення державних пріоритетів змістового наповнення пропагандистської діяльності засобів масової інформації до них слід віднести:

— надання всебічної інформації про спортивні клуби, організації, підприємства та установи, які надають послуги фізкультурно-спортивного характеру, діючі спортивні площинні споруди, спортивні заходи в місцях масового відпочинку громадян;

— на високому науково-методичному рівні розкривати сутність занять фізичною культурою та спортом, їх цінність та значення для здоров'я та гармонійного розвитку особистості, професійного зростання та творчого довголіття, досягнення духовного, інтелектуального, сімейного, матеріального благополуччя;

— надання інформації методично-наукового характеру щодо організації та здійсненні самостійних занять фізичними вправами, застосування відповідних оздоровчих систем та технологій, креативних видів рухової діяльності;

— проведення телевізійних уроків спорту, оздоровчих занять, тренувань, спрямованих на вирішення відповідних проблем із здоров'ям, відновлювальних занять;

— широко висвітлювати масові заходи щодо залучення до активних занять фізичною культурою та спортом усіх верств населення.

ВИСНОВКИ

Запропоновані зміни до правових норм чинної редакції Закону України "Про фізичну культуру і спорт" та інших пов'язаних нормативно-правових актів створюють правове підґрунтя для поступального розвитку підсистеми галузі, дозволять нівелювати негативний вплив кризових явищ, створять необхідні передумови для подальшого зростання спорту для всіх.

Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на дослідження механізмів державного стимулювання розвитку інших підсистем галузі "Фізична культура і спорт".
Стаття надійшла до редакції 15.05.2012 р.